

Hylozoismus

Termín hylozoismus není zcela fair; Aristotelés ho užívá spíše ironicky, ale vlastní problém nedomýšlí až do důsledků. Především je třeba kriticky odmítnout domněnku, že první filosofové (hlavně iónští) měli za to, že oživena je *hylé* (látka, hmota); oni totiž nemluvili o *hylé*, nýbrž o *arché*, takže je můžeme označovat leda jako archeozoisty. Skutečně důležité ovšem je něco jiného: je-li *arché* (jak říká Anaximandros) to, z čeho všechno vzniká a do čeho všechno posléze zaniká, je těžko si představit, že by sám život (*zoé*) mohl vznikat z neživota. (To je problém, jímž se zabývali zejména pluralisté, ať už kvantitativní nebo kvalitativní.) Pokud si někteří starořeční myslitelé (pod vlivem eleatů) chtěli původ (počátek) života vysvětlovat jako nahodilý výsledek mísení nebo dokonce hromadění, museli docházet k závěru, že život náleží pouze do sféry zdání, ale že není pravou skutečností. Pokud se chtěli tomuto závěru vyhnout, nezbylo jim než hledat původ (počátek) života někde jinde. A potom nastal problém, zda toto „jinde“ neznamena, že původ života je mimo *arché*, eventuálně zda vedle oné *arché*, v níž má svůj původ (i konec) vše, není nutno předpokládat ještě jakousi jinou, odlišnou *arché*, která je počátkem života. A tady se ani filosofové nakonec nemohli obejít bez staré „představy“, které si už používaly mýty a později mytologie, totiž „duše“. Docela pozoruhodně zapracoval myšlenku „duše“ do svých úvah Platón (a zřejmě před ním i Sókratés, můžeme-li se na Platóna spolehnout); ojediněle bez hlubší reflexe toho slova užívali ovšem i někteří presokratici. Slovo bylo tedy staré (bylo pozůstatkem mýtu), ale vskutku filosoficky byla „duše“ uchopena asi právě až Sókratem a Platónem. Aristotelés naproti tomu nejen duši, ale také vůbec život vyřadil z témat první filosofie (a proto také neměl dost porozumění pro oživenost *arché*.)

(Písek, 120101-3.)